

Научни скуп о гуслама у Краљеву

НАУЧНИ СКУП О ГУСЛАМА И ЕПСКОЈ ПОЕЗИЈИ

Пише: Протојереј Ставрофор Љубинко Кострић

Буквар самосвести

Гуслама захваљујемо што су биле и школа и библиотека и свенародно памћење... Зато је свети задатак да гусле сачувамо, да се на нама не испуне предсказања бесмртнога Његоша: "Ђе се гусле у кући не чују, ту су мртви и кућа и људи"

У најтеже доба пониче јавор дрво, пониче заливено најврелијом крвљу. Пониче српско дрво да Србин од њега гусле отеше, а Равиојла вила изабра неколицину Апостола, једном руком заклопи им очи да не виде света на ком добра нема а другом руком отвори им лепши свет. Свет наде и поуздања, запали им јарко сунце некадашње славе наше да се слепац на њему огрије и даде му гусле у руке из њих да лије мелем у клонула срца српска, тако је записао Јован Јовановић Змај.

Заиста, гусле су се родиле из бића и душе српског народа и постале узвишена тема и величанствена тајна којом се отварају врата једног новог света, чудесног света у коме се препознаје прошлост, садашњост, и будућност српска. Гусле су скупоцени небески дар Божији српском роду. У тајну гусала пронице се узвишеном мудрошћу и трудом. Кад одрастеш, кад размислиш кашће ти се само, казао је мудри старац свом унуку. Тајна гусала пребива у високим сферама духа. Неки гусле називају библијским инструментом, а језик гусала библијским језиком. Гусле јесу чудесна божанска харфа, као и она древна харфа самопеваца Давида на чијим струнама су испевана најлепша песничка остварења, химне срца и вапај душе упућен Створитељу.

Српска светосавска душа је са финоћом осетила сву лепоту овог дара Божијег. Јека гусала је дубоко одјекнула у српском срцу. Исидор Стојановић професор опште историје објавио је 1842. године свој чланак о гуслама, па каже: "Браћо моја, међу свим справама за свирање које су Србима познате нису гусле ни за уво последње, а заиста су прве што се њихове друге вредноће тиче, јер ваља знати да се ми из малена, готово у свему оном поред гусала учимо и извештавамо што нам као Христијанима, као Србима, као војницима и уопште као поштеним људима знати ваља".

Кад се отоманска сила стушила на свету српску земљу, кад је престала песма и пољима завладао мук и у душама угасла свакодневна радост у дубини народне душе била је жива молитва и гусле. Из молитве, литургије и порука гусала наш је народ црпео снагу, духовно надахнуће, крепио се у тами и оковима ропства верујући у победу и тријумф Божије правде, у васкрс слободе. Сакупљао се српски народ у општим пригодама, великим празницима и славама око својих богомоља, манастира и црква ради молитве, ради збора и договора, причешћивали се светим тајнама Бога живог, а потом се у хордама под крунама столетних храстова настављало народно саборовање, народно стваралаштво, гусле су говориле. Слепи гуслар, очи упртих у небо као да је одозго добио неки духовни вид, почињао би на свом инструменту да оживљава славна времена, и како вели народна песма певао је српску славу и српске јунаке, певао је љуте битке и муке свакојаке. Гусле су тако бодриле и подизале клонули дух народни и будиле наду на боља времена, а гуслар је био нека врста божанског порока.

Колико су гусле биле значајне за наш народ знали су и његови непријатељи. О томе говори казивање Исидора Стојановића. Приповеда се да су у време подизања српскога дахије, оне бошњаци који су дахијама у помоћ потекли, старци бошњаци овако световали "Синови, кад у Србију пођете онајвећ'ма истребљујте оне који чокоат окопавају и који гусле ударају, јер кад се влах напије вина или ракије, па узме гусле и из њих се раздере спомињући какав је био Марко или Јанко, све ти оно друго око њега на велике наше јаде полуди и подивља".

У току петстолетњег војевања с Турцима, гусле су у Србији а посебно у Црној Гори биле војнички инструмент. У једном походу на Црну Гору, Омер паша Латас чуо је гусле у црногорској војсци, у овом боју је био потучен, али је био задивљен јунашвом црногораца. После боја казао је својим официрима: